

**ELS SERVEIS D'INFORMACIÓ I ATENCIÓ A LES DONES
TALLER – 3
BLOC SERVEIS D'INFORMACIÓ I ATENCIÓ A LES DONES –
SIAD–**

DOCUMENT DE TREBALL

Barcelona, març 2008
LUCIA SOLÍS
CARME VIDAL

1. INTRODUCCIÓ :

L'any 2003, la Diputació de Barcelona (en endavant DIBA) i la Federació de Municipis de Catalunya (en endavant FMC) van organitzar unes jornades de reflexió sobre els centres municipals d'atenció a la dona amb l'objectiu de posar en comú els diferents models de centres municipals d'atenció directa i crear un marc de reflexió i debat sobre el treball que es feia a cada municipi, per tal d'avançar en la millora de l'atenció i la detecció de les necessitats de les dones.

L'any 2007, en el marc del procés d'elaboració de la Llei pels drets de les dones per eradicar la violència masclista, l'Institut Català de les Dones (en endavant ICD) obre una secció específica en la seva convocatòria de subvencions als ens locals per a la creació de serveis d'informació i atenció a les dones (en endavant SIAD). En aquesta línia, i amb l'objectiu de sistematitzar la informació per poder conèixer les característiques de cadascun d'aquests serveis, l'ICD va realitzar un treball de camp per poder diagnosticar en quina situació es troba cadascuna de les cinc demarcacions i poder atendre, així, les diferències territorials per tal de garantir que totes les dones, independentment del seu lloc de residència, tinguin accés als recursos públics i als òrgans de participació democràtica en igualtat d'oportunitats.

Les jornades organitzades per la DIBA i la FMC, per una banda, i el treball de camp de l'ICD realitzat en el marc del projecte de subvenció als ens locals, per l'altra, situen en el centre del debat diferents qüestions que apunten les coincidències d'una diagnosi que caldria perfilar encara més. Aquesta concreció, que cerca en primer lloc les dades descriptives per poder incorporar després els elements més qualitius, és sens dubte l'objectiu principal d'aquest taller.

Elements per a una diagnosi inicial:

- La manca de regulació com a font de problemes i oportunitats.
- La pluralitat de nomenclatures que s'utilitzen per anomenar serveis semblants.
- La relació entre els centres d'informació i d'atenció a les dones i les polítiques de gènere/polítiques de dones.
- Els serveis d'informació i atenció a les dones, l'associacionisme i la participació de les dones.
- La creació d'espais de referència per a les dones.

- La necessitat de diferents espais de relació femenina.
- Les relacions institucionals amb els grups de dones i la xarxa associativa.
- Les noves formes de participació de les dones.
- La recollida i sistematització de les demandes.
- La creació de nous recursos i nous materials per visualitzar la realitat, les demandes i l'experiència de les dones i de les seves associacions.
- La necessitat pràctica d'instruments d'execució de les polítiques públiques de dones.

MARC LEGAL DE REFERÈNCIA:

- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.
- Projecte de llei dels drets de les dones per eradicar la violència masclista; defineix el model de SIAD.
- Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials; defineix les característiques dels PIAD.
- Llei orgànica 3/2007, per a la igualtat efectiva de dones i homes. Preveu en la seva execució la creació dels observatoris locals, encarregats de l'elaboració de la diagnosi prèvia a la planificació de les polítiques públiques de gènere/de les dones.

2. OBJECTIUS DEL TALLER:

UN PUNT DE PARTIDA:

La possibilitat de transcendir el paradigma de pensament que defineix les dones només com a col·lectius problemàtics i assentar les línies d'actuació en un altre de simbòlic: el de les dones actives, coneixedores de sabers d'utilitat pública, observadores privilegiades de la realitat i imprescindibles per implementar polítiques públiques que parteixin d'una mirada més polièdrica, més complexa i transformadora.

Objectius operatius:

- Definir i delimitar què és un SIAD, les prestacions que ofereix i les seves necessitats estructurals.

- Establir el procés de creació i consolidació d'un SIAD a través de les diferents experiències i els diferents elements teòrics.
- Determinar com i de quina manera s'articula un SIAD en la complexitat dels diferents nivells de relacions que ha de preveure per tal de garantir el seu funcionament. Per una banda, la seva adscripció funcional, les relacions transversals en les diferents àrees de gestió d'allò públic i, per l'altra, les diferents relacions territorials.
- Fonamentar els protocols de coordinació dels SIAD amb la resta de serveis que participen en l'elaboració i l'execució de les polítiques públiques de gènere/de les dones.

UNA OBSERVACIÓ:

La història de les polítiques públiques de gènere/de les dones és breu. Malgrat tot, es pot apuntar que comença a haver-hi una important experiència en la definició, la planificació, l'execució i l'avaluació de les polítiques públiques des d'una perspectiva de gènere, que parteix de la formulació proposada a Pequín 95. Aquesta pràctica, que és plural, diversa i rica, és també asimètrica i tan particular que, de vegades, la coordinació –transversal i territorial– esdevé més complexa del que seria adient. Del treball de camp realitzat per l'ICD es dedueix que s'utilitzen fins a quinze nomenclatures diferents per assenyalar els serveis específics d'informació i atenció a les dones, i no tots ofereixen les mateixes prestacions. Aquesta diversitat pot ser positiva en tots els seus aspectes excepte en un, el que posa en risc l'accés de les dones a determinats recursos d'acord amb el seu lloc de residència. Cal, doncs, harmonitzar, la qual cosa no vol dir uniformitzar les propostes.

ALGUNS CONCEPTES PER REFLEXIONAR-HI:

Què implica el dret de ciutadania de les dones?

Exercir la ciutadania és exercir, entre d'altres, el dret a la participació. El reconeixement del dret a la participació de les dones en els diferents àmbits de la vida social fa que avui en dia s'incorpori les dones en veu i vot als òrgans de participació existents i que s'hagi institucionalitzat la participació de les dones.¹

¹ Dolors Renau "Igualtat i drets de ciutadania de les dones" Taller B Document de conclusions "Els centres municipals d'informació i recursos per a dones: Nous reptes."

El pas qualitatiu que es va fer amb l'aparició de l'ICD i de les regidories de dones va ser el de superar l'aïllament i la individualització dels problemes. Amb la incorporació de les dones a la participació ciutadana, a través dels organismes corresponents, les qüestions plantejades van iniciar un nou camí que contempla la seva dimensió pública. Tanmateix, es va evidenciar que les situacions que afecten les dones no poden pensar-se només en clau de "problemes", sinó en clau de situacions de discriminació que impliquen, de manera directa o indirecta, tota la població. I això és així perquè la no-resolució d'aquestes situacions suposa limitacions a l'eficàcia i l'eficiència de les polítiques públiques, les quals han d'oferir i incentivar la formulació de respostes socials i culturals transformadores. I aquí és on els SIAD han d'articular la seva contribució.

Actualment vivim en una societat en la qual dones i homes nascuts en democràcia han generat una altra manera d'estar al món, han plantejat nous reptes i noves estratègies de vida, els quals han canviat el panorama quotidià. Malgrat tot, preval, en la majoria d'intervencions públiques, una manca d'aplicació de la perspectiva de gènere que les capaciti per fer front a les situacions actuals de la nostra societat canviant.

Així doncs, un dels reptes de les actuacions públiques en l'àmbit de les polítiques de dones és superar un model d'intervenció assistencialista, allunyat del paradigma de l'aplicació de la perspectiva de gènere i que considera les dones com un problema i objecte d'intervenció, mai com a subjecte actiu de la política.

I d'aquí a la pregunta clau: què és un SIAD?

La definició més exacta, concreta i desenvolupada del servei la podreu consultar en els annexes 1 i 2 que s'adjunten a aquest document. En aquest apartat, tanmateix, el que ens plantejem – cosa que s'ampliarà amb les vostres aportacions en el marc de la realització d'aquest taller– és incorporar la pròpia mirada, la sorgida de la pròpia experiència, en la definició d'aquest servei de i per a les dones.

Des de l'ICD s'ha realitzat un ampli treball de camp, el qual, després de recórrer les cinc demarcacions del nostre territori, ens ha portat a conèixer moltes experiències interessants. La nostra conclusió és que el Projecte de desplegament territorial dels serveis d'informació i atenció

a les dones representa un repte per a totes, independentment de quina sigui la nostra relació amb el projecte.

Un repte per què, ens preguntem. Doncs, bé:

En primer lloc, els SIAD són la possibilitat de consolidar arreu **instruments d'execució** de les polítiques de dones. Instruments que ens han d'ajudar a trobar la manera de coordinar-nos, complementar-nos i nodrir-nos les unes de les altres. Així, els SIAD poden constituir-se en una eina més de la pràctica de la transversalitat.

En segon lloc, els SIAD són una oportunitat per maximitzar i optimitzar els recursos a través de l'articulació de protocols de col·laboració entre diferents territoris i les diferents administracions públiques.

En tercer lloc, els SIAD són laboratoris d'experiències, de bones pràctiques i d'ideació, invenció i creació de noves polítiques, nous enfocaments i noves reflexions.

Finalment, en la nostra experiència, els SIAD representen la possibilitat de col·laborar en la creació d'una xarxa potent de dones a tot el territori que incorpori la riquesa de les diversitats i garanteixi, al mateix temps, la igualtat d'oportunitats d'accés als recursos.

Per poder sistematitzar tots els recursos del territori, una de les tasques imprescindibles és l'elaboració d'una base de dades amb les característiques dels diferents serveis, una fitxa tècnica que, de moment, presenta aquests apartats, però que en el transcurs del taller fóra bo acabar de concretar i al mateix temps determinar les oportunitats i les dificultats concretes de cadascun d'aquests punts:

FITXA TÈCNICA SIAD:

- DEFINICIÓ DEL SERVEI
- OBJECTIUS
- METODOLOGIA DE TREBALL
- UBICACIÓ/ADSCRIPCIÓ FUNCIONAL
- FUNCIONS DINS LA MATEIXA ESTRUCTURA INSTITUCIONAL, ESPECIALMENT EN EL MARC DE LES POLÍTIQUES DE DONES

- HORARI D'ATENCIÓ
- RECURSOS HUMANS –EQUIP TÈCNIC– NECESSITATS D'ESPAI
- ARTICULACIÓ I COORDINACIÓ PROFESSIONAL
- ARTICULACIÓ I COORDINACIÓ TERRITORIAL
- INSTRUMENTS DE COMUNICACIÓ INTERNA I EXTERNA
- DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS, CURSOS, ACTES
- SISTEMA D'AVUACIÓ DEL SIAD
- SISTEMA DE RECOLLIDA DE LES DADES ANUALS
- PRESSUPOST I FINANÇAMENT

Com convertir un projecte de SIAD del paper a la realitat?

Primer: diagnosi de la situació del territori. Serveis i recursos específics existents –públics i del tercer sector–, associacions i entitats de dones que participen en el territori, recull dels indicadors i les dades dels projectes implementats fins aquest moment.

Segon: elaboració, actualització, adequació o millora del pla municipal/comarcal de dones. Aquest és sens dubte el marc de referència del servei, que determina els objectius i les prioritats. Creació d'un programa propi d'actuació.

Tercer: cercar aliances territorials estratègiques eficients que permetin l'optimització dels recursos i la qualitat del servei.

Quart: definir el pressupost i el finançament.

Cinquè: configurar l'equip tècnic i professional que s'haurà d'encarregar de la gestió del servei.

Sisè: necessitat d'un espai propi i accessible.

Quins instruments metodològics tenim?

- **Integralitat:** treballar des d'una perspectiva global que interrelacioni els diversos àmbits de la vida de les dones: la formació, el treball i l'habitatge, la salut, la participació democràtica, l'equilibri territorial, la cohesió social, etc. Operativament, és evident que aquest concepte d'integralitat s'ha de traduir, per força, en una actuació transversal i coordinada entre totes les administracions i els seus diferents nivells de gestió.
- **Transversalitat:** la transversalitat de la perspectiva de gènere necessita canvis en les cultures institucionals i organitzatives i en els processos polítics, requereix de la implicació de tots els agents en el compromís d'incorporar aquesta perspectiva a totes les polítiques públiques a través, entre d'altres, dels informes d'impacte de gènere i els pressupostos de gènere.
- **Desenvolupament d'accions positives:** la progressiva implantació de la transversalitat de la perspectiva de gènere no ens ha de fer oblidar que continua essent necessari implementar

polítiques específiques i accions positives, i per tant la definició de polítiques específiques de dones serà durant un temps necessàriament paral·lela a la implementació d'instruments eficients i eficaços en la implementació de la transversalitat, instruments que han d'implicar dones i homes.

- **Món local i serveis de proximitat:** aplicar plenament el principi de subsidiarietat, perquè el que pot portar a terme un organisme més proper a la ciutadania no ho ha de realitzar un altre de situat a un nivell més elevat. Fomentar, així, la tasca que en polítiques de dones es porta a terme des dels ens locals.

Aquests principis metodològics formen part de la temàtica dels altres blocs que conformen els tallers de la jornada, i, per tant, es desenvoluparan amb més deteniment en els altres documents. Si més no, però, voldríem aquí fer un apunt a la importància de la metodologia de treball que ha de guiar l'acció dels SIAD.

Finalment:

SABEM QUE:

- Actualment hi ha una diversitat de models de serveis, fruit de la pròpia història i evolució i del buit legal existent a la normativa catalana.
- Els serveis tenen una funció didàctica per al conjunt de la població en la sensibilització social respecte a la importància de la igualtat de drets entre dones i homes i el reconeixement de les aportacions de les dones.
- Els serveis han de disposar dels recursos necessaris: espai propi, personal qualificat i pressupost suficient.
- Els serveis han de complir la funció d'observatori de la realitat de les dones al territori.
- Manca de models i d'espais compartits de reflexió sobre els SIAD i les seves funcions.
- Cal seleccionar professionals amb formació específica que treballin amb una perspectiva feminista o de gènere.
- L'adscripció funcional dels SIAD ha d'estar vinculada a la regidoria o organisme competent en polítiques de dones.
- El treball dels centres ha de ser transversal.
- És necessari consolidar serveis estables que facilitin els processos d'apoderament de les dones.
- L'augment de la qualitat dels serveis està estretament relacionada amb la incorporació dels sabers i les experiències de les dones.

Bé, esperem que vosaltres sigueu les principals protagonistes en la concreció d'aquest document de treball que confiem que s'enriqueixi a partir de les vostres experiències i del vostre coneixement del territori.

Atentament,

Lucia Solís i Carme Vidal

